

การทำแท้ง: มุมมองด้านกฎหมายและศีลธรรมตามแนวพุทธ Abortion: Legal Perspective and Moral Principle of Buddhism

พระชลญาณมุนี¹, เสาร์คำ ใส่แก้ว*²

Phrachonyanmuni¹, Saokum Saikaew²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chonburi Buddhist College

Corresponding Author, E-mail: saokum.sai@mcu.ac.th*

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการกล่าวถึงการทำแท้งบาปหรือไม่ กฎหมายกับศีลธรรมควรเลือกอะไร ในทัศนะทางพระพุทธศาสนา หากมีการตั้งครรภ์เกิดขึ้น ไม่ว่าอายุครรภ์เพียง 1 วัน หรือ 1 เดือน ไม่ว่าเหตุผลหรือปัจจัยแวดล้อมใดก็ตาม การทำแท้งถือเป็นบาป และใช้ข้อบังคับแห่งปาณาติบาตนั้นเป็นเกณฑ์ แม้แพทย์ผู้ให้บริการก็พึงรวมอยู่ในเกณฑ์ดังกล่าว ส่วนประเด็นที่ว่า จะบาปมากหรือน้อย ถือเอาเจตนาและความพยายามในการกระทำเป็นสำคัญ เมื่อศีลธรรมกำหนดว่า การทำแท้งเป็นตราบาปแก่สตรีที่เลือกจะยุติการตั้งครรภ์ จึงขัดกับหลักกฎหมายอาญามาตรา 301-305 ที่เห็นถึงความสำคัญของสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของสตรี โดยกำหนดให้การทำแท้งถูกกฎหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดในกฎหมาย จึงนำมาสู่ข้อถกเถียงที่ว่า ชีวิตควรเป็นของใคร กฎหมายกับศีลธรรมควรเลือกอะไร แน่นอนว่า ทางศีลธรรมไม่สนับสนุนการทำแท้งทุกรูปแบบ และทางหลักกฎหมายก็ยอมรับว่า การทำแท้งเป็นสิทธิที่สตรีพึงจะได้รับอย่างถูกต้องและปลอดภัย ซึ่งเป็นไปไม่ได้ที่แนวคิดทั้ง 2 อย่างจะยืนอยู่บนจุดมุ่งหมายเดียวกัน ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่ คือ เมื่อไม่สามารถหยุดการทำแท้งที่เกิดขึ้นในสังคมได้ ควรสนับสนุนและให้ความรู้เกี่ยวกับการทำแท้งที่ปลอดภัยเพื่อลดอันตรายที่จะเกิดขึ้น โดยการให้คำปรึกษาและรับบริการจากแพทย์เฉพาะทางเพื่อเป็นการส่งเสริมสิทธิในชีวิตและร่างกายของสตรี รวมถึงทำให้ทางเลือกที่มีอยู่นั้นตั้งอยู่บนความปลอดภัยและถูกกฎหมาย เป็นที่ยอมรับของสังคมต่อไป

คำสำคัญ: การทำแท้ง; สิทธิสตรี; ตราบาป

Abstract

This article would like to discuss, ‘Does abortion commit a sin or not? Should be applied either law or morality? In Buddhist view, a case of pregnancy, even if gestational age has just only 1 day or 1 month, and whatever the reason or the condition is, abortion is still considered as sin and the criterion of the first precept should be considered as a criterion, including doctors who terminates the pregnancy. For the point that how much of a sin is, it depends on intention as the first priority. When the moral principle becomes guilt for women who decide to terminate their pregnancy, this can be considered a violation the criminal code articles of 301 to 305 which mention about liberty in women’s body by determining the legal criteria of abortion. This leads to the argument that whose life should be and what should be applied, law or morality. Certainly, the moral principle denies all kinds of pregnancy termination. On the other hands, according to the law, abortion is a women’s right to get the safe termination. Consequently, it is impossible that these two ways can be applied for the same propose. Therefore, a body of knowledge is that if it cannot control pregnancy termination in our society, it should promote and educate people about safe pregnancy termination for minimizing any danger from abortion by getting advices and services from specialized doctors. It is for promoting the rights to the body of women and making the options for their safety and legality to be accepted by society.

Keywords: Abortion; Women's Rights; Stigma

คำนำ

การตั้งครรภ์และการให้กำเนิดบุตรเป็นสิ่งที่ธรรมชาติมอบให้แก่สตรี เป็นสิ่งที่นำมาซึ่งความชื่นชมยินดีและความสุขแก่สตรี รวมทั้งบุคคลใกล้ชิดรอบตัวนับตั้งแต่สามี บิดามารดา เครือญาติและเพื่อนฝูง แต่เมื่อการตั้งครรภ์เกิดขึ้นขณะที่สตรีไม่พร้อม ทั้ง

ด้านร่างกาย จิตใจหรือด้านเศรษฐกิจและสังคม จึงทำให้การตั้งครรภ์กลายเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาและส่งผลให้เกิดปัญหาตามมาให้กับหญิงตั้งครรภ์ในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม จนนำมาสู่การทำแท้ง ซึ่งไม่ว่าจะเป็นไปตามระเบียบกฎหมายหรือผิดกฎหมาย โดยประการสำคัญอาจส่งผลกระทบต่อศีลธรรม ค่านิยมและจริยธรรมของสังคม ถึงแม้ว่าการทำแท้งจะเป็นเรื่องที่ขัดต่อหลักค่านิยมและจริยธรรม แต่สาเหตุที่แท้จริงของการทำแท้งมีมิติที่หลากหลายเกินกว่าที่จะนำจริยธรรมมาเป็นกรอบวัดว่า ควรหรือไม่ควรทำแท้ง โดยส่วนใหญ่สาเหตุอาจมาจากด้านปัญหาสุขภาพเด็กในครรภ์ รวมถึงมารดาผู้ตั้งครรภ์ สาเหตุทางครอบครัว อันเนื่องมาจากความสัมพันธ์ภาพของคู่รักไม่ดี หรือเป็นการตั้งครรภ์นอกสมรส สาเหตุทางสังคมหรือเศรษฐกิจ อันเนื่องมาจากการถูกข่มขืน หน้าที่การงานและการศึกษาที่ไม่เอื้อต่อการมีบุตรจนนำมาสู่การทำแท้ง

การทำแท้งเกิดขึ้นจากการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ของผู้หญิงก่อนวัยอันควร หรือในสถานะสังคมที่ไม่พร้อมจะมีบุตร โดยจำแนกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ (วิสูตร พงศิริไพบูลย์, 2551: 114-115) คือ 1) กลุ่มวัยรุ่นหรือกลุ่มที่ขาดความรู้ โดยไม่ทราบข้อมูลการมีเพศสัมพันธ์กับการตั้งครรภ์ การไม่สามารถควบคุมตนเองหรือยับยั้งชั่งใจ การอยากทดลองประสบการณ์ รวมถึงความต้องการให้ตั้งครรภ์เพื่อผูกมัดความสัมพันธ์ 2) กลุ่มผู้ใหญ่มีชีวิตครอบครัวแล้ว อาจต้องการตั้งครรภ์โดยเจตนา แต่มีเหตุให้ต้องยุติความสัมพันธ์ทางครอบครัวลง สตรีที่ประกอบอาชีพให้บริการทางเพศ (Sex Worker) และพเล้งพลาตจนตั้งครรภ์ ความไม่สมบูรณ์ของการคุมกำเนิด รวมไปถึงอาชีพที่เป็นอุปสรรคและการเตรียมตัวไม่ทันสำหรับการตั้งครรภ์ ด้วยปัจจัยเชิงสาเหตุที่กล่าวมาจึงนำมาสู่การทำแท้ง ทั้งในลักษณะที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย ซึ่งในปัจจุบันนี้ทั้งการทำแท้งโดยใช้ยา (Medical Abortion) การทำแท้งโดยใช้เครื่องมือ (Surgical Abortion) การขูดมดลูก (Curettage) รวมถึงการเร่งคลอด ส่วนด้านจริยธรรมในบริบทของสังคมไทย ไม่ว่าการทำแท้งจะเกิดขึ้นด้วยสาเหตุใดก็ตาม แนวคิดนี้ยังไม่เป็นที่ยอมรับในสังคมมากนัก ในทางอาชญาวิทยา (ปกรณ มณีปกรณ, 2555: 258) ถือว่าการทำแท้งเป็นอาชญากรรมที่เกิดจากข้อบกพร่องของระเบียบสังคมที่ไม่อาจควบคุมพฤติกรรมให้เป็นไปตามระเบียบค่านิยมที่ดีของสังคม เนื่องจากสมาชิกในสังคมมีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้กฎระเบียบของสังคมเปลี่ยนไปด้วย เช่น ทศนคติ ค่านิยม ความเชื่อเรื่องบาป บุญ จนการกระทำที่เกิดขึ้นเป็นความผิดต่อสังคม และในทางสังคมวิทยายังมองว่า การทำแท้งมีมาตั้งแต่อดีตกาลและอาจมีอยู่ต่อไป หากมีการปล่อยการทำแท้งโดยชอบด้วยกฎหมาย อาจอนุญาตให้มีการฆ่าคนพิการ คนแก่

หรือบุคคลที่ไม่มีความจำเป็นต่อสังคม ตลอดจนถึงบิดามารดาของตนเอง และในทัศนะทางพระพุทธศาสนาแทบไม่เหลือพื้นที่ให้ถกเถียงว่า บาปหรือไม่บาป ควรหรือไม่ควร เพราะพระพุทธศาสนาเชื่อว่า ชีวิตเกิดขึ้นเมื่อมีการปฏิสนธิจิตเกิดขึ้น หากกล่าวตามแนวคิดนี้การตั้งครรภ์เกิดขึ้นไม่ว่าอายุครรภ์เพียง 1 วันหรือ 1 เดือน และไม่ว่าเหตุผลหรือปัจจัยแวดล้อมใดก็ตาม การทำแท้งถือเป็นการละเมิดศีลปาณาติบาตเสมอ เพราะชีวิตได้ถือกำเนิดขึ้นแล้ว ส่วนประเด็นที่ว่า จะมีบาปมากหรือน้อย ถือเอาเจตนาในการกระทำนั้นเป็นสำคัญ และเมื่อศีลธรรมเปลี่ยนสภาพเป็นตราบาปสำหรับสตรีที่เลือกจะยุติการตั้งครรภ์ จึงขัดกันกับหลักการเสรีภาพของบุคคลในเนื้อตัวและร่างกาย ซึ่งท้ายที่สุดแล้วจึงนำมาสู่ข้อถกเถียงที่ว่า ชีวิตควรเป็นของใคร บาปหรือไม่บาป ควรหรือไม่ควร และเป็นสิ่งที่ผู้หญิงต้องตัดสินใจ ไม่ใช่คนอื่น

คำว่า บาปหรือไม่บาป ส่วนใหญ่เป็นการพูดจากคนที่ไม่ได้ตั้งท้องและไม่ได้ทำแท้งเอง วลีดังกล่าวจึงเกิดจากคนนอกและเป็นแง่มุมของการประณามการกระทำและตีตราสตรีผู้ยุติการตั้งครรภ์ ความคิดในเรื่องการทำแท้งนั้นยังเป็นเรื่องที่ถกเถียงกันอยู่ รวมทั้งยังหาข้อยุติไม่ได้ว่า ควรเป็นอย่างไร ใครเป็นคนผิด รัฐควรจัดการกับปัญหาการทำแท้งอย่างไร ในยุคสมัยที่มนุษย์ยังเข้าไม่ถึงการศึกษาและศาสนา การทำแท้งถือว่าเป็นเรื่องธรรมชาติ หากการกระทำนั้นเกิดขึ้นด้วยความเต็มใจของฝ่ายมารดาปราศจากการถูกบังคับ ซึ่งโดยหลักของธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตย่อมหาทางปกป้องและยืดชีวิตของตนเองให้ยืนยาวเท่าที่จะทำได้ แม้จะต้องสูญเสียบางสิ่งบางอย่างที่จำเป็นไปก็ตาม แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปมนุษย์เลือกจะดำเนินชีวิตตามความเหมาะสมสอดคล้องกับระดับการศึกษาที่ดีกว่าอดีต และยังมีศาสนาเป็นกรอบในการดำเนินชีวิตทั้งในระดับจริยธรรมและศีลธรรม แต่กลับปล่อยให้มีการทำแท้งเกิดขึ้นมากมาย ในบทความนี้ผู้เขียนเสนอความเข้าใจเกี่ยวกับการทำแท้ง ทั้งในส่วนของแง่มุมที่ตั้งแต่อุดมจนถึงปัจจุบัน รวมถึงแสดงทัศนะทางพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นพื้นฐานความเข้าใจร่วมกันแล้วนำเสนอทวิเคราะห์ความแตกต่างกันของจริยธรรมและหลักกฎหมายเพื่อให้เกิดแนวทางการแก้ไขที่ดีต่อไป

เนื้อเรื่อง

ความหมายของการทำแท้ง

การทำแท้งมาจากคำกริยาว่า แท้ง ตรงกับภาษาอังกฤษใช้คำว่า Abort หรือภาษาลาตินว่า Aboriri แปลว่า แท้งลูก ริดลูก เกิดก่อนกำหนด บังคับให้ออก ยกเลิก หรือหยุดการดำเนินการที่กำลังดำเนินไปตามกระบวนการของมัน ส่วนพจนานุกรม

ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายของคำว่า การทำแท้ง หมายถึง การ ริดลูก มีเจตนาทำให้ทารกออกจากครรภ์ก่อนถึงกำหนดการตาย (จรวยพร เหมรังษี, 2564: 486) ไพฑูรย์ สอนมะไฟ และอุทัย สติมัน (2560: 158) ได้ให้ความหมาย เกี่ยวกับการทำแท้งว่า เป็นการทำให้ตัวอ่อนในครรภ์มารดาต้องออกมาก่อนกำหนด หรือก่อนที่จะเป็นตัวครบสมบูรณ์ตามกระบวนการออกมาจากครรภ์ตามธรรมชาติ ซึ่ง หากพิจารณาตามหลักชีววิทยาแล้ว ตัวอ่อนที่ถือปฏิสนธิในครรภ์มารดา คือ ชีวิตมนุษย์ ชีวิตหนึ่ง ซึ่งกำลังเจริญเติบโตตามสภาวะโดยธรรมชาติ หากเป็นไปตามธรรมชาติแล้ว ตัวอ่อนนั้นต้องคลอดออกมาเป็นมนุษย์คนหนึ่งเหมือนกับผู้ที่กำเนิดเช่นกัน และชีวิตที่ คลอดออกจากครรภ์นั้นจะดำเนินต่อไปจนกว่าจะดับสิ้นไปตามอายุขัย ส่วนในทาง พระพุทธศาสนา คำว่า แท้ง ในภาษาบาลี ใช้คำว่า คพภปาดน แปลว่า การยังครรภ์ให้ ตกไป (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559) โดยความหมาย คือ การทำแท้ง อันเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นโดยเจตนาของบุคคล ซึ่งใช้วิธีการโดยตรงหรือโดยอ้อม ทำให้การตั้งครรภ์สิ้นสุดลง โดยทารกในครรภ์ต้องถูกทำลาย เป็นการกระทำอันแสดงถึง ความจงใจที่จะทำให้ทารกในครรภ์สิ้นชีวิตหรือเรียกว่า การริดลูก ที่ใช้เรียกขานกัน ใน สังคม

ความพร้อมหรือไม่พร้อมส่งผลกระทบต่อ การตั้งครรภ์

การทำแท้งอยู่คู่กับประวัติศาสตร์มายาวนาน เดิมประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติ ความผิดฐานทำให้แท้งลูกโดยตรง สำหรับต่างประเทศได้กล่าวถึงการทำให้แท้งว่า เป็นการกระทำเพื่อปกป้องตนเองเท่านั้น เช่น เพื่อรักษาหน้าตาของผู้กระทำได้ เพื่อ ปกป้องความอยู่รอดของผู้กระทำ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ทุกการกระทำ คือ การลงมือฆ่า ชีวิตมนุษย์ทั้งสิ้น โดยเฉพาะประวัติศาสตร์แห่งการทำแท้งได้มีวิธีการต่าง ๆ ทั้งการใช้ สมุนไพรรวมถึงมีคม วิธีทางกายภาพ ในขณะที่แพทย์แผนปัจจุบันนิยมการทำแท้งด้วยยา หรือศัลยกรรม เช่น การดูดมดลูก การผ่าตัดมดลูกเอาตัวอ่อนออก โดยลักษณะของการ ทำแท้ง ตามหลักวิชาการในปัจจุบันสามารถสรุปได้ ดังนี้ (ชฎาภรณ์ วัฒนวิไล, 2558: 34)

1. การทำแท้งโดยใช้ยา (Medical Abortion) ซึ่งเป็นยาที่ไม่มีวางขายตาม ร้านขายยาทั่วไปเนื่องจากเป็นยาควบคุมพิเศษ ได้แก่ ยาเมโทเทรกเซท (Methotrexate) มีฤทธิ์ทำให้ตัวอ่อนหยุดการเจริญเติบโตและสามารถฝ่อไปได้เอง ยา ไมโสพรอสตอล (Misoprostol) มีฤทธิ์รักษาภาวะตกเลือดหลังคลอดหรือช่วยเร่งการ คลอด ยามิฟิพริสโตน (Mifepristone) มีฤทธิ์ทำให้มดลูกบีบตัวและเกิดการทำให้แท้ง รวมถึงในการขับรกและตัวอ่อนออก

2. การทำแท้งโดยใช้เครื่องมือ (Surgical Abortion) คือ การปรับประจำเดือน (Menstrual Regulation) เป็นวิธีการดูดเอาเนื้อเยื่อภายในมดลูกออก ซึ่งใช้สำหรับหญิงที่ไม่มีประจำเดือนมาแล้ว 29-42 วัน นับจากวันแรกของการมีประจำเดือนครั้งสุดท้ายหรือมีอายุครรภ์ไม่เกิน 6 สัปดาห์ การขูดมดลูก (Curettage) การรักษาในกรณีทำแท้งแบบถูกกฎหมายหรือเมื่อมารดาเกิดการแท้งบุตรต้องมีการขูดมดลูกเพื่อให้แน่ใจว่า ไม่มีเนื้อเยื่อใด ๆ ตกค้างอยู่ และการเร่งคลอด (Induction of Labor) การทำให้เกิดการเจ็บครรภ์คลอดโดยการอาศัยเทคนิคหรือวิธีการต่าง ๆ ในขณะที่มารดายังไม่พร้อมจะคลอดเองตามธรรมชาติ

3. การแท้งโดยธรรมชาติ (Spontaneous Abortion) หมายถึง การแท้งโดยไม่ตั้งใจของหญิงตั้งครรภ์อันเกิดจากสาเหตุต่าง ๆ เช่น การหลั่งหรือการเกิดอุบัติเหตุต่าง ๆ จนเป็นสาเหตุให้เกิดการสิ้นสุดการตั้งครรภ์ การถูกทำร้ายร่างกายหรือการใช้ยาที่มีผลต่อการตั้งครรภ์ โดยไม่มีเจตนาที่จะขับทารกออกมา

จากกรณีดังกล่าวจะพบว่า การทำแท้งของสตรี ไม่เพียงแต่สตรีเท่านั้นที่มีส่วนในการกระทำดังกล่าว แต่ยังรวมถึงบุคคลอื่นที่มีส่วนในการทำแท้งด้วย ต่อมาจึงมีการพัฒนาบทลงโทษผู้ที่ทำให้หญิงแท้งลูก แต่ไม่ครอบคลุมการที่หญิงทำให้ตนเองแท้งลูกแต่อย่างใด เจตนารมณ์ของการมีกฎหมาย คือ การมุ่งเน้นการคุ้มครองชีวิตที่จะเกิดมาเป็นสำคัญ บริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย กฎหมายจึงได้ยกเว้นเรื่องเหตุผลทางการแพทย์เพื่อสุขภาพและชีวิตของหญิงตั้งครรภ์ ต่อมาเมื่อผู้หญิงตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางเพศเพิ่มสูงขึ้น กฎหมายจึงได้เพิ่มเติมการทำแท้งจากความผิดทางเพศ คือ สารสำคัญของประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้กันมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2499 จนถึงปัจจุบัน

การทำแท้งเป็นบาปหรือไม่

หลายครั้งอาจมีข้อถกเถียงกันว่า การทำแท้งเป็นบาปหรือไม่ อย่างไรก็ตามเรียกว่าบาป และอาจนำมาซึ่งคำถามต่อไปว่า การทำแท้งผิดศีลข้อปาณาติบาต คือ ทำลายชีวิตหรือไม่ แล้วจะได้รับผลมากนักน้อยแตกต่างจากสัตว์อื่นอย่างไร ในประเด็นนี้ผู้เขียนขอกล่าวถึงการกำหนดความเป็นชีวิตของมนุษย์ว่า เริ่มตั้งแต่ตอนไหน องค์ประกอบของการฆ่าสมบูรณ์เพราะอะไร การจะได้รับบาปมากหรือน้อยมีอะไรเป็นเกณฑ์กำหนดเพื่อเป็นการสร้างองค์ความรู้เบื้องต้นให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจต่อไป

การกำเนิดของชีวิตมนุษย์ตามทัศนะทางพระพุทธศาสนาเกิดโดยอาศัยกระบวนการที่สืบเนื่องกัน คือ การอาศัยเหตุปัจจัยเชื่อมโยงกันโดยไม่ขาดสาย ในพระสูตรต้นตูปีก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก์ ได้ระบุประเภทกำเนิดของสัตว์ไว้ 4 ประการ

คือ (1) สัตว์ที่เกิดจากเปลือกฟองไข่ เรียกว่า อัณฑชะ (2) สัตว์ที่เกิดจากครรภ์ เรียกว่า ชลาพุชะ (3) สัตว์ที่เกิดในถ้ำโคล เรียกว่า สังเสทชะ (4) สัตว์ที่เกิดผุดขึ้นเต็มตัว เช่น เทวดา สัตว์นรก เรียกว่า โอปปาติกะ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2559: 134) ส่วนการเกิดในโลกของมนุษย์ เช่น การเกิดของคนและสัตว์ต้องอาศัยพ่อแม่เป็นเชื้อให้ด้วยการผสมพันธุ์ อาศัยธรรมชาติ อาหาร การเกิดเป็นมนุษย์เริ่มตั้งแต่มีปฏิสนธิวิญญาน ซึ่งเกิดขึ้นต่อจากจุดจิตในมรณสนวิถิ อันเป็นดวงจิตสุดท้ายต่อจากชาติก่อน ตายจากชาติก่อนแล้วเกิดทันที ไม่มีระหว่างคั่น ปฏิสนธิจิตจึงเป็นส่วนหนึ่งในการเริ่มต้นของชีวิต

ในพระสูตรตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสกั พระรณนาถึงกระบวนการกำเนิดมนุษย์มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ (1) มารดาบิดาร่วมเสพสังวาสกัน (2) มารดามีระดู คือ มีไข่สุกในระยะพร้อมที่จะผสม (3) มีคันธัพพะ คือ ปฏิสนธิวิญญานเข้ามาปรากฏเฉพาะหน้า (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 12 ข้อ 408: 443-444) ดังนั้นเมื่อองค์ประกอบทั้ง 3 ครบแล้วถือว่า เป็นชีวิตมนุษย์ที่สมบูรณ์แล้ว สอดคล้องกับอาบัติปาราชิกข้อ 3 ที่บัญญัติว่า “ภิกษุใดจงใจพรากกายมนุษย์จากชีวิต หรือแสวงหา ศัสตรา อันจะพรากกายมนุษย์นั้น แม้ภิกษุนี้ก็เป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 1 ข้อ 162-167: 134-139) ในพระบัญญัตินี้หมายเอากายมนุษย์ตั้งแต่จิตแรกเกิดขึ้น คือ ปฐมวิญญานปรากฏขึ้นในท้องแห่งมารดาตราบเท่าถึงกาลเป็นที่ตาย ส่วนกระบวนการเจริญเติบโตของมนุษย์ในครรภ์พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในพระสูตรตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค อินทกสูตร ความว่า “รูปนี้เป็นกลละก่อน จากกลละเกิดเป็นอัมพุทะ จากอัมพุทะเกิดเป็นเปสิ (ชิ้นเนื้อเล็ก) จากเปสิเกิดเป็นขณะ (เป็นก้อน) จากขณะเกิดเป็นปุม 5 ปุม ต่อจากนั้น ผม ขนและเล็บ จึงเกิดขึ้น” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 15 ข้อ 235: 337-338) พุทธพจน์นี้พระอรรถกถาจารย์อธิบายไว้ในคัมภีร์สารัตถปกาสินีว่า เป็นกลละอยู่ 7 วัน ครั้นแก่ขึ้นขึ้นเปลี่ยนภาวะนั้นเกิดเป็นอัมพุทะ (อัมพุทะ) เป็นอัมพุทะอยู่ 7 วัน แก่ขึ้นขึ้นเปลี่ยนภาวะนั้นเกิดเป็นเปสิ เป็นเปสิอยู่ 7 วัน ครั้นแก่ขึ้นขึ้นเปลี่ยนภาวะนั้นเกิดเป็นขณะ ในสัปดาห์ที่ 5 เกิดเป็นปุมขึ้น 5 แห่งผมเป็นต้นเหล่านั้น ย่อมเกิดใน 42 สัปดาห์” (พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล เล่ม 15: 348-350) ข้อความเหล่านี้ผู้เขียนสรุปใจความได้ว่า ร่างกายมนุษย์เบื้องต้นจะเริ่มจากกลละ (รูปเริ่มแรกที่ปฏิสนธิในครรภ์มารดา) ก่อนที่จะมีการพัฒนาจากกลละเกิดเป็นอัมพุทะ (ลูกในครรภ์ที่พึ่งปฏิสนธิได้สองอาทิตย์) ในสัปดาห์ต่อมา กลายเป็นเปสิ (ชิ้นเนื้อเล็ก อายุครรภ์ประมาณสามอาทิตย์) และพัฒนาเป็นขณะ (กลุ่มก้อนของร่างกาย อายุครรภ์ประมาณสี่อาทิตย์) และสุดท้ายจากขณะก็แปลงสภาพเป็น

ปัญญาสาข (กิ่งทั้ง 5 ของร่างกาย ได้แก่ ขา 2 แขน 2 ศีรษะ 1) จากนั้น ก็จะพัฒนาไปสู่ การเป็นรูปร่างจนมีผม ขน เล็บ เป็นต้น ในทัศนะของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2538: 6-7) เห็นว่า ความเป็นมนุษย์เกิดขึ้นตั้งแต่ยังเป็นกลละเป็นต้นไป ไม่ได้ นับตั้งแต่คลอดออกมาแล้วรอดชีวิตตามหลักกฎหมายอย่างที่เราเข้าใจกัน จึงหมายความว่า ถ้าบุคคลลงใจทำแท้งให้สตรีตั้งแต่เด็กในท้องยังเป็นเพียงกลละเท่านั้นก็เป็นอันทำ ปาณาติบาต คือ ฆ่ามนุษย์ แม้ถ้าเป็นพระภิกษุก็เป็นปาราชิกทันที

อย่างไรก็ตาม คำว่า ปาณาติบาต (การทำสัตว์มีลมหายใจให้ตายลง) มีเกณฑ์ ในการตัดสินว่า เป็นการฆ่าหรือไม่ โดยพิจารณาจากองค์ประกอบทั้ง 5 ดังที่ปรากฏใน คัมภีร์สัทธัมมปกาสนี ดังนี้ 1) สัตว์ (ทารก) ยังมีชีวิต (ปาโณ) 2) ผู้กระทำย่อมรู้ว่า สัตว์ (ทารก) นั้นยังมีชีวิต (ปาณสณฺญิตา) 3) ผู้กระทำมีเจตนาจะให้ตาย (วธกจิตฺตํ) 4) มีการ ลงมือกระทำ (อุปกกโม) 5) ทารกนั้นตายด้วยการกระทำนั้น (เตน มรณํ) (พระไตรปิฎก และอรรถกถาแปล เล่ม 68: 408) ดังนั้น การทำแท้งที่สตรีตั้งครรรค์ทราบว่า ทารกยังมี ชีวิต ตั้งใจจะยุติการตั้งครรรค์ ไม่ว่าจะโดยการใช้ยาหรือโดยประการต่าง ๆ หากทารก ตายเพราะผลแห่งความพยายามนั้นจึงมีองค์ประกอบครบที่จะเป็นปาณาติบาตอย่าง ชัดเจน ซึ่งในสมันตปาสาทิกา อรรถกถาพระวินัย (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2552: 536) พระอรรถกถาจารย์ได้กล่าวถึงประเภทของพฤติกรรมการฆ่าไว้ 6 ประเภท ได้แก่ (1) การกระทำการฆ่าด้วยตนเอง (2) การใช้ให้ผู้อื่นฆ่าหรือใช้วาจาทำการฆ่า เช่น การจ้าง วาน หรือพูดชักชวนให้ฆ่าตัวตาย (3) บุคคลผู้มีความประสงค์จะฆ่าคนที่อยู่ในที่ไกล เช่น ปีน ธนู (4) บุคคลผู้มีความประสงค์จะฆ่าด้วยเครื่องมือที่เคลื่อนที่ไม่ได้ เช่น กับดัก (5) การร้ายเวทย์เพื่อจะให้เขาตาย เช่น การใช้คุณไสย เวทมนตร์ (6) การประกอบพฤติกรรม อันเกิดแต่ผลแห่งกรรม

ดังนั้น เมื่อการทำแท้งหรือการทำแท้งเท่ากับการฆ่ามนุษย์ จึงมีข้อสงสัยต่อไป ว่า การกระทำดังกล่าวจะมีผลที่เรียกว่า บาป ที่แตกต่างจากการฆ่าสัตว์อื่นอย่างไร ผล ของการกระทำจะให้ผลมากหรือน้อยใช้อะไรเป็นบรรทัดฐานในการวัดผล ทาง พระพุทธศาสนาจึงมีหลักเกณฑ์ที่ควรพิจารณา ดังนี้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538: 25-26)

1. สิ่งมีชีวิตนั้นมีคุณมากหรือคุณน้อย มีโทษมากหรือโทษน้อย หากมีคุณ ความเป็นมา เช่น บิดา มารดา เมื่อฆ่าก็มีโทษมาก ผู้ใดมีคุณประโยชน์ต่อสังคมมาก มี คุณธรรมมาก การฆ่าก็เป็นบาปมาก หากฆ่ามนุษย์ซึ่งเป็นสัตว์ที่มีศักยภาพในการทำ ความเป็นมาก็เป็นบาปมากกว่าฆ่าสัตว์เดรัจฉาน ซึ่งเป็นสัตว์ที่มีศักยภาพในการทำ ความดีได้น้อยหรือเป็นสัตว์ที่มีโทษ การฆ่าก็เป็นบาปน้อย แต่ไม่ว่าในกรณีใด ก็ถือว่า

เป็นการทำลายชีวิตทั้งนั้น จึงต้องยอมรับในขั้นแรกว่า มีการฆ่าเกิดขึ้น แต่แยกพิจารณาในขั้นต่อมาว่า เป็นบาปมากหรือน้อย

2. เจตนาของผู้กระทำ ซึ่งทำด้วยเจตนาหรือความรู้สึกอย่างไร ถ้าทำด้วยกิเลสแรง มีความรู้สึกเกลียดชัง เคียดแค้น มุ่งร้าย มุ่งทำลาย กลั่นแกล้ง รังแก ช่มเหง เปียดเบียน ย่อมถือว่า เป็นบาปมากมีโทษมาก แต่ถ้ามีเจตนาไม่รุนแรง หรือมีเจตนาในทางที่ดี ย่อมถือว่า มีโทษน้อย เช่นในกรณีของคนที่ป้องกันตัวเป็นต้น ซึ่งไม่ได้มีเจตนามุ่งร้ายทำลายใคร ไม่ได้ทำด้วยเจตนาที่จะเบียดเบียนคนอื่น

3. ความพยายามเป็นเครื่องบ่งชี้การกระทำ ถ้ามีการตระเตรียมการ มีการวางแผนการอย่างจริงจัง ทำด้วยความหมายมั่นอย่างรุนแรง จ้องล้างจ้องผลาญเต็มที่ไม่ยอมหยุด ไม่ยอมเลิกสักทีบาปมาก แต่ถ้าทำด้วยอารมณ์ชั่ววูบ แม้จะมีกิเลสมาก เช่น โกรธรุนแรงก็บาปเบากว่า

จากเหตุผลดังจะเห็นได้ว่า การฆ่าที่บ่งบอกว่า ได้รับบาปมากหรือน้อยนั้น มีเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเกณฑ์ในการตัดสิน การฆ่าที่ได้รับบาปมาก ไม่ได้วัดจากขนาดหรือประเภทของสิ่งมีชีวิต แต่หมายเอาคุณธรรมที่อยู่ในตัวสัตว์ เจตนาของผู้ฆ่าและความพยายามในการฆ่าเป็นสำคัญ ดังนั้น หากสัตว์มีคุณธรรมมาก มีเจตนาในการฆ่า และความพยายามสูง ก็ถือว่า การฆ่านั้นมีบาปที่ต้องได้รับสูงตามเช่นเดียวกัน ส่วนการทำแท้งนั้นหากเกิดขึ้นด้วยความไม่ตั้งใจหรืออุบัติเหตุสุดวิสัย ก็นับว่า บาปน้อย เพราะขาดเจตนาและความพยายาม

การทำแท้งผิดกฎหมายหรือไม่

สิ่งที่ยังเป็นข้อถกเถียงกัน คือ การที่หญิงตั้งครรภ์มีความจำเป็นหลายด้านที่อาจต้องการทำแท้ง เนื่องจากปัญหาครอบครัว สังคม เศรษฐกิจและความคาดหวังต่อชีวิตในอนาคต ซึ่งในส่วนนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงสาระสำคัญของพระราชบัญญัติ 3 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พุทธศักราช 2499 พระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาคารตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พุทธศักราช 2559 และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พุทธศักราช 2564 ซึ่งผู้เขียนได้สรุปสาระสำคัญ ดังนี้

1. พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พุทธศักราช 2499 กรณีที่หญิงมีอายุครรภ์เกิน 12 สัปดาห์ ซึ่งได้กระทำแท้งด้วยตนเอง หรือยินยอมให้ผู้อื่นกระทำ จะถือว่า มีความผิด ในขณะที่บุคคลผู้กระทำให้หญิงนั้นแท้ง ถึงแม้ว่าหญิงนั้นจะยินยอมหรือไม่ยินยอม ให้กระทำการนั้นก็ตาม ถือว่า มีความผิด และหากหญิงนั้นได้รับอันตรายสาหัสอย่างอื่นหรือเสียชีวิตจากการกระทำครั้งนั้น ผู้กระทำย่อมมีโทษที่

สูงขึ้นด้วย หากว่าบุคคลเพียงแค่พยายามจะกระทำการทำแท้ง แต่ความผิดยังมิได้เกิดขึ้น จะไม่ต้องรับโทษแต่อย่างใด แต่ในกรณีการทำแท้งเกิดขึ้น เพราะต้องการจะรักษาสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์นั้น หรือหญิงนั้นตั้งครรภ์จากการถูกระทำความผิดทางอาญา เช่น การถูกข่มขืนกระทำชำเรา แพทย์ผู้กระทำการหัตถการนั้น ไม่มีความผิด (พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พุทธศักราช 2499, 2499)

2. พระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พุทธศักราช 2559 เป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิดการทำแท้งที่ถูกกฎหมาย มุ่งหวังให้การทำแท้งทางเลือกสุดท้ายของสตรีอยู่บนความปลอดภัยและได้รับการอำนวยความสะดวกจากภาครัฐ เพื่อให้สตรีที่ยุติการตั้งครรภ์สามารถกลับมาใช้ชีวิตได้อย่างคนปกติ โดยสาระสำคัญ ประกอบด้วยสถานศึกษาต้องจัดให้มีการสอนเพศวิถีศึกษาอย่างเหมาะสม ให้คำปรึกษาช่วยเหลือและคุ้มครองวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ให้ได้รับการดูแลรักษาอย่างต่อเนื่องเหมาะสม สถานบริการสุขภาพต้องให้ข้อมูลความรู้ด้านการตั้งครรภ์และการป้องกันที่ถูกต้องจัดบริการอนามัยเจริญพันธุ์ สถานประกอบกิจการต้องให้ข้อมูลข่าวสารและความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นแก่ลูกจ้าง ซึ่งเป็นวัยรุ่นอย่างถูกต้อง ครบถ้วนและเพียงพอ รวมถึงจัดหรือสนับสนุนให้ลูกจ้างซึ่งเป็นวัยรุ่นเข้าถึงบริการให้คำปรึกษาและบริการอนามัยการเจริญพันธุ์ หน่วยงานสวัสดิการสังคมต้องส่งเสริมสนับสนุนให้สภาเด็กและเยาวชนระดับจังหวัดและระดับอำเภอสร้างเครือข่ายเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐและหน่วยงานของเอกชนที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่ประสานงาน เฝ้าระวังและให้ความช่วยเหลือแก่วัยรุ่นที่ตั้งครรภ์และครอบครัว จัดให้มีการฝึกอาชีพตามความสนใจและความถนัดแก่วัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ก่อนและหลังคลอดที่ประสงค์จะเข้ารับฝึกอาชีพ และประสานงานเพื่อจัดหางานให้ได้ประกอบอาชีพตามความเหมาะสม จัดหาครอบครัวทดแทนในกรณีที่วัยรุ่นไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเองได้ การจัดสวัสดิการสังคมในด้านอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ส่วนราชการท้องถิ่นให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อคุ้มครองสิทธิของวัยรุ่น (พระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พุทธศักราช 2559, 2559)

3. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พุทธศักราช 2564 โดยบทบัญญัติที่สำคัญ คือ มาตรา 305 การกระทำของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมและตามหลักเกณฑ์ของแพทยสภาในกรณีดังต่อไปนี้ ผู้กระทำการหัตถการนั้นไม่มีความผิด คือ (1) จำเป็นต้องกระทำเนื่องจากหากหญิงตั้งครรภ์ต่อไป

จะเสี่ยงต่อการได้รับอันตรายต่อสุขภาพทางกายหรือจิตใจของหญิงนั้น (2) จำเป็นต้องกระทำเนื่องจากมีความเสี่ยงอย่างมากหรือมีเหตุผลทางการแพทย์อันควรเชื่อได้ว่า หากทารกคลอดออกมาจะมีความผิดปกติถึงขนาดทุพพลภาพอย่างร้ายแรง (3) หญิงยืนยันต่อผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมว่า ตนมีครรภ์ เนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ (4) หญิงซึ่งมีอายุครรภ์ไม่เกินสิบสองสัปดาห์ยืนยันที่จะยุติการตั้งครรภ์ (5) หญิงซึ่งมีอายุครรภ์เกินสิบสองสัปดาห์ แต่ไม่เกินยี่สิบสัปดาห์ ยืนยันที่จะยุติการตั้งครรภ์ภายหลังการตรวจและรับคำปรึกษาทางเลือกจากผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม และผู้ประกอบวิชาชีพอื่นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของแพทยสภาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น (พระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พุทธศักราช 2559, 2559) จุดประสงค์สำคัญก็เพื่อให้การทำแท้งจากเดิมที่เป็นสิ่งผิดกฎหมาย รัฐก็พยายามที่จะทำให้กลายเป็นสิ่งที่ถูกกฎหมาย ให้ความสำคัญกับการตัดสินใจของสตรีและทำให้การตัดสินใจนั้นอยู่บนความปลอดภัยภายใต้การกำกับดูแลจากภาครัฐ

จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พุทธศักราช 2499 จึงเป็นกฎหมายที่ไม่ยุติธรรมและไม่เป็นธรรมกับผู้หญิง โดยเฉพาะมาตรา 301 ตัวกฎหมายเอาผิดกับผู้หญิงฝ่ายเดียวทั้ง ๆ ที่ฝ่ายชายก็มีส่วนในการตั้งครรภ์ ส่งผลให้หญิงผู้ตั้งครรภ์ไม่กล้าปรึกษาขอความช่วยเหลือจนกระทั่งพึ่งพาการทำแท้งเถื่อน ทั้งซ้ำเติมผู้หญิงในช่วงตั้งครรภ์ให้เลวร้ายลง จึงได้เกิดพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พุทธศักราช 2559 ให้สิทธิของหญิงตั้งครรภ์สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองได้รับการรักษาความลับและความเป็นส่วนตัว ได้รับการบริการอนามัยการเจริญพันธุ์ ได้รับข้อมูล ข่าวสารและความรู้ และได้รับสวัสดิการสังคมอย่างเสมอภาคไม่เลือกปฏิบัติ และต่อมาทำให้เกิดพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พุทธศักราช 2564 ความผิดฐานทำให้แท้งลูกมีเจตนาฆาตกรรม และคุณธรรมทางกฎหมายที่ต้องการคุ้มครองชีวิตของทารกในครรภ์ โดยเห็นถึงความสำคัญและคุณค่าของชีวิตมนุษย์ที่กำลังจะเกิดมา แต่เนื่องจากรากฐานของสังคมไม่ได้ขึ้นอยู่กับความเห็นคุณค่าของชีวิตมนุษย์เพียงเท่านั้น แต่ยังมีปัจจัยอื่นที่สำคัญเป็นรากฐานของสังคมประกอบด้วย เช่นเดียวกับการคุ้มครองสิทธิในการมีชีวิตของทารกในครรภ์ หากมุ่งคุ้มครองสิทธิของทารกในครรภ์เพียงอย่างเดียว โดยมิได้พิจารณาการคุ้มครองสิทธิของหญิงผู้ตั้งครรภ์อันมีมาก่อนสิทธิของทารกในครรภ์เป็นสิ่งที่อาจส่งผลกระทบให้หญิงไม่ได้รับความเป็นธรรมและถูกกลั่นแกล้งหรือจำกัดสิทธิในเนื้อตัว

ร่างกายของหญิงซึ่งเป็นสิทธิตามธรรมชาติ อันเป็นสิทธิพื้นฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะกระทำการใดหรือไม่กระทำการใดต่อชีวิตและร่างกายของตนได้ ตราบเท่าที่การกระทำนั้นไม่ไปรบกวนหรือล่วงล้ำเข้าไปในสิทธิหรือเสรีภาพของผู้อื่น การคุ้มครองสิทธิของทารกในครรภ์และสิทธิของหญิงตั้งครรภ์ต้องให้เกิดความสมดุลกัน โดยอาจต้องนำช่วงระยะเวลาการตั้งครรภ์มาเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาการปฏิเสธสิทธิของหญิงโดยปราศจากการกำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนไขที่เหมาะสม

ศีลธรรมเรื่องการทำแท้งเหมือนหรือต่างจากกฎหมายอย่างไร

จุดมุ่งหมายของเนื้อความในส่วนนี้ผู้เขียนจะพรรณนาถึงความเหมือนและความแตกต่างกันระหว่างแนวคิดทางพระพุทธศาสนากับแง่ของกฎหมาย อันจะวิเคราะห์ให้เห็นถึงจุดมุ่งหมาย การให้นิยามของชีวิตตามที่คณะที่หลากหลาย อิทธิพลของปิตาธิปไตยที่มีอิทธิพลต่อการตีตราความผิดสำหรับการทำแท้ง

1. แนวคิดของพระพุทธศาสนาต่อการทำแท้งเป็นจุดยืนแบบอนุรักษ์นิยม พระพุทธศาสนาไม่สนับสนุนการทำแท้ง ไม่ว่าเงื่อนไขจะเป็นอย่างไร พระพุทธศาสนากล่าวถึงการเริ่มต้นแห่งชีวิตมนุษย์ตั้งแต่ลงสู่ครรภ์อย่างชัดเจน ทั้งตำหนิการฆ่าทารกในครรภ์อันเป็นความผิดในระดับเดียวกันกับการฆ่าชีวิตมนุษย์อื่น ๆ ย่อมก่อให้เกิดวิบากแห่งกรรมที่เหมาะสม เหตุผลสำคัญ คือ ชีวิตมนุษย์ถือเป็นโอกาสที่มีค่าสำหรับการได้มาเกิดในโลกนี้ การทำลายตัวอ่อนในครรภ์ที่มามีปฏิสนธิในครรภ์มารดานับเป็นการทำลายโอกาสที่หาได้ยากสำหรับชีวิตที่มีค่า ส่วนกรณีชีวิตของสตรีตกอยู่ในอันตรายเนื่องจากมีลูกอ่อนอยู่ในครรภ์ พระพุทธศาสนานุญาตให้สตรีรักษาตนเองตามอาการด้วยยา ไม่ใช่เงื่อนไขที่ว่า ให้อยู่ติการตั้งครรภ์ (ประเวศ อินทองปาน, 2548: 75) ซึ่งเป็นความไม่ถูกต้องทางศีลธรรมที่จะใช้วิธีการทำแท้งไม่ว่าเหตุผลจะเป็นอย่างไร ในขณะที่กฎหมายกลับไม่เป็นเช่นนั้น โดยให้ความสำคัญและคุณค่าของชีวิตมารดาในช่วงก่อน 20 สัปดาห์ มีสิทธิที่จะเลือกเก็บทารกไว้หรือทำแท้ง ซึ่งหลังจากนั้นจะให้ความสำคัญแก่ทารกที่กำลังจะเกิดมาโดยไม่สามารถทำแท้งได้ แต่รากฐานของสังคมไม่ได้ขึ้นอยู่กับการเห็นคุณค่าของชีวิตมนุษย์เพียงอย่างเดียว ยังมีปัจจัยอื่นที่สำคัญเป็นรากฐานของสังคมประกอบด้วย ซึ่งการคุ้มครองสิทธิในการมีชีวิตของทารกในครรภ์ หากมุ่งคุ้มครองสิทธิของทารกในครรภ์เพียงอย่างเดียว โดยมิได้พิจารณาการคุ้มครองสิทธิของหญิงตั้งครรภ์ที่เกิดก่อนสิทธิทารกในครรภ์ อาจส่งผลกระทบให้หญิงไม่ได้รับความเป็นธรรม และถูกกลั่นแกล้งหรือจำกัดสิทธิในเนื้อตัวร่างกาย ซึ่งเป็นสิทธิตามธรรมชาติ เป็นสิทธิพื้นฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่

จะกระทำการใดหรือไม่กระทำการใดต่อชีวิตและร่างกายของตนได้ โดยที่การกระทำนั้นไม่ไปรบกวนสิทธิหรือเสรีภาพของผู้อื่น รวมทั้งยังส่งผลกระทบถึงสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของหญิงตั้งครรภ์ที่ครอบคลุมไปถึงสิทธิในการตัดสินใจของหญิงว่า จะยุติการตั้งครรภ์หรือตั้งครรภ์ต่อไปหรือไม่

2. ความหมายของชีวิตในบทความนี้ต้องการจะกล่าวถึงบริบทของการเริ่มต้นชีวิตที่แตกต่างกันออกไป โดยทัศนะของพระพุทธศาสนา เมื่อชีวิตเริ่มต้นเป็นกลลະ การกระทำที่ทำให้สิ่งมีชีวิตนั้นตายลงจึงได้ชื่อว่า ปาณาติบาต ส่วนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 15 ระบุว่า สภาพบุคคลย่อมเริ่มแต่เมื่อคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารกและสิ้นสุดลงเมื่อตาย รวมถึงทารกในครรภ์มารดาที่สามารถมีสิทธิต่าง ๆ ได้ หากว่าภายหลังคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารก (พระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ 1 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวชำระใหม่ พุทธศักราช 2535, 2535) ดังนั้น สภาพบุคคลที่จะได้รับสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายจะเริ่มต้นขึ้นต่อเมื่อคลอด หรืออยู่ในครรภ์ และอยู่รอดเป็นทารกเมื่อคลอดแล้วเท่านั้น กฎหมายจึงจะคุ้มครอง ส่วนพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พุทธศักราช 2564 กล่าวถึงจุดเริ่มต้นของชีวิตไว้ว่า ทารกที่อายุในครรภ์มากกว่า 20 สัปดาห์ จึงได้รับสิทธิในการคลอดโดยที่มารดาไม่อาจทำการทำแท้งได้ โดยทางการแพทย์ถือว่า สามารถจะรับรู้ถึงความรู้สึกเจ็บปวดได้แล้วนั้น จึงถือว่า ชีวิตนั้นถูกคุ้มครองโดยกฎหมาย ซึ่งหากอายุครรภ์ไม่ถึง 20 สัปดาห์ มารดาสามารถยุติการตั้งครรภ์ได้โดยไม่ผิดกฎหมาย (พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พุทธศักราช 2564, 2564)

3. การตีตราความผิด ทัศนะทางพระพุทธศาสนาสำหรับการตีตราความผิดอาจกล่าวได้ว่า บุคคลจะกระทำด้วยตนเอง สั่งบังคับหรือว่าจ้างให้ผู้อื่นกระทำ ย่อมถูกตีตราว่า เป็นผู้กระทำความผิด ดังนั้น สตรีผู้ทำแท้ง จึงเป็นผู้ได้รับการตีสตรานั้น ส่วนบิดามีส่วนในการตั้งครรภ์จึงมิได้มีความผิดหรือบาป หากไม่ได้ว่าจ้างให้หญิงนั้นกระทำแท้ง ในส่วนของแพทย์ผู้กระทำการทำแท้งให้หญิงนั้น ถึงแม้ว่าในทางกฎหมายจะไม่ได้รับโทษ แต่ทางศีลธรรม ก็ถูกตีตราว่า เป็นคนบาป เนื่องจากมีอาชีพที่ประกอบปาณาติบาต มีชะตากรรมและกรรมไม่ต่างจากหญิงผู้ทำแท้ง เพราะ 1) ตลอดการทำหัตถกรรมแพทย์รู้ว่า เด็กมีชีวิต (นอกจากทารกจะตายก่อนที่จะถึงมือแพทย์) 2) แพทย์รู้ว่า การทำแท้ง คือ การฆ่าทารกในครรภ์ 3) มีจิตคิดจะฆ่า เพราะหากการฆ่าไม่เกิดขึ้นการทำแท้งจะไม่สำเร็จ 4) แน่ใจว่า แพทย์ต้องพยายามทำแท้งอย่างตั้งใจ เพื่อป้องกันความผิดพลาดขณะทำหัตถกรรม 5) ทารกตายเพราะหัตถกรรมนั้น ใน

ขณะเดียวกันพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พุทธศักราช 2564 มีการกำหนดโทษให้แก่ผู้ตั้งครุฑ รวมถึงผู้ให้การทำแท้งแบบ ผิดกฎหมายนั้น จึงจะได้รับโทษ แต่ไม่ได้กล่าวถึงฝ่ายบิดาผู้มีส่วนในการตั้งครุฑด้วย ทำให้ฝ่ายบิดาไม่ต้องถูกตีตราว่า เป็นผู้กระทำความผิด ไม่ว่าทางศาสนาหรือหลักกฎหมาย

4. อิทธิพลของบิดาธิปไตย (Patriarchy) หมายถึง ผู้ชาย คือ ศูนย์กลางของสังคมมนุษย์ ผู้ชายเป็นเพศที่เข้มแข็งมีเหตุผล เป็นผู้นำ ส่วนผู้หญิงเป็นเพศที่อ่อนแอไร้อารมณ์ การเลี้ยงลูกเป็นหน้าที่เฉพาะของผู้หญิง จึงต้องตกเป็นรองและถูกจำกัดบทบาทเอาไว้ตามที่ผู้ชายต้องการ (ไกล์รุ่ง ภู่ออนโสเม และรัชชานีย์ ศรีสมาน, 2563: 45) ซึ่งแน่นอนว่า ตามแนวคิดนี้เรื่องของทารกเป็นภาระของสตรี เมื่อกล่าวถึงการทำแท้งจะมีเพียงฝ่ายหญิงเท่านั้นที่ถูกตีตราว่า คนบาป ในขณะที่ฝ่ายชายผู้มีส่วนในการตั้งครุฑกลับลอยอยู่เหนือการตีตราทั้งปวง ทศนะทางพระพุทธศาสนา ก็กล่าวเพียงว่า ผู้ลงมือกระทำหรือผู้ว่าจ้างเท่านั้นที่ได้รับโทษ แต่กรณีการทำแท้งนั้น หากฝ่ายชายละทิ้งความรับผิดชอบ เท่ากับว่าฝ่ายหญิงเท่านั้นที่ต้องเผชิญกับโทษเพียงลำพัง และความเชื่อส่วนบุคคลอีกมากมายที่เกี่ยวกับการทำแท้ง ไม่ว่าหากเคยยุติการตั้งครุฑมาก่อน จะการมีสุขภาพร่างกายที่ไม่แข็งแรงเจ็บป่วยง่าย การวิตกกังวล รวมถึงสุขภาพจิตย่ำแย่อยู่เสมอ เพราะผลกระทบของการกระทำนั้น หรือแม้กระทั่งการเชื่อว่า ฝังเด็กติดตาม ทำให้การดำเนินชีวิตลำบากยากเย็น จะเกิดขึ้นหรือตีตราเฉพาะฝ่ายมารดาเท่านั้น แต่กลับไม่พยาบาลหรือมีผลต่อฝ่ายบิดาของผู้เด็กตนนั้น ทั้งในแง่ของกฎหมาย ก็เล็งเห็นโทษเฉพาะฝ่ายหญิงผู้กระทำความผิดกับแพทย์ผู้กระทำการทำแท้งที่ ผิดกฎหมายเท่านั้นที่ต้องรับโทษทางกฎหมาย แต่ไม่ได้กล่าวถึงฝ่ายชายผู้มีส่วนในการตั้งครุฑเช่นเดียวกันกับศาสนา

องค์ความรู้ใหม่

การทำแท้งไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่เป็นสิ่งที่อยู่ในสังคมโลกมาหลายพันปี และจะยังคงเป็นข้อถกเถียงกันในเชิงจริยธรรมกับหลักสากลในทุกยุคสมัย ประเด็นที่ผู้เขียนต้องการจะแสดงไม่ได้พรรณนาโจมตีว่า ฝ่ายศาสนจักรหรือฝ่ายอาณานิคมที่มีแนวคิดถูกต้อง แต่ต้องการแสดงความเห็นที่แตกต่างกันเท่านั้น รวมถึงแนวทางที่จะทำให้สังคมดำเนินไปได้ในยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป เบื้องต้นต้องยอมรับในเรื่องการทำแท้งว่า ปัจจุบันนั้นเป็นสิทธิที่สตรีพึงจะได้รับอย่างถูกต้องและปลอดภัย ในขณะที่แพทย์ผู้กระทำหัตถกรรมให้การบริการรักษาก็ถูกตีตราว่า เป็นคนบาปด้วยเช่นกัน ดังนั้น เพื่อไขความชัดเจนในประเด็นที่ว่า ผู้ให้บริการจะได้รับบาปจากการกระทำนั้นหรือไม่ ผู้เขียนจึงเสนอมุมมอง ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง หญิงผู้ตั้งครรภ์จะเป็นบาปหรือไม่ กล่าวได้ว่า มารดาถือเป็นผู้กระทำบาปโดยปริยาย เนื่องจากการจะยุติการตั้งครรภ์หรือไม่นั้น ผู้หญิงย่อมรู้ดีที่สุด แต่จะได้รับบาปมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับเจตนาที่แรงกล้าหรือความพยายามในการกระทำครั้งนั้น ทั้งนี้ ในประเด็นที่ว่า การทำแท้งเป็นปาณาติบาตหรือไม่ ต้องพิจารณาในองค์ประกอบของปาณาติบาตอย่างละเอียด หากการทำแท้งเข้าองค์ประกอบของปาณาติบาตครบทั้ง 5 องค์ประกอบ ก็ถือว่า ผิดศีล แต่หากขาดองค์ใดองค์หนึ่ง เช่น แท้งลูกเพราะอุบัติเหตุ จนมีเหตุจำเป็นที่จะต้องนำทารกออก ซึ่งในกรณีนี้ไม่ถือว่าเป็นปาณาติบาต

ประเด็นที่สอง แพทย์ผู้กระทำหัตถกรรมให้จะบาปหรือไม่ ผู้เขียนวินิจฉัยในข้อนี้ว่า ไม่ต่างอะไรจากหญิงผู้เป็นเหตุแห่งการทำแท้ง เพราะเหตุผลที่ว่า แพทย์รู้เสมอว่า ทารกนั้นมีชีวิต และการทำแท้งนั้นต้องฆ่าทารกในครรภ์เท่านั้น รวมถึงในขณะการทำหัตถกรรมรักษาแพทย์ย่อมมีความพยายามกระทำเพื่อไม่ให้เกิดอันตรายต่อสตรี และภายหลังการกระทำทารกในครรภ์ได้ตายลง พร้อมกับการทำแท้งสิ้นสุดลง แพทย์จึงกลายเป็นผู้มีความผิด หรือกระทำปาณาติบาตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกเสียจากว่าทารกจะตายก่อนที่จะมารับการรักษาเมื่อการทำแท้งถูกกฎหมาย จึงจะถือว่า เป็นการผลักราบไปให้แพทย์พยาบาลไปโดยปริยาย

ประเด็นที่สาม ความเชื่อเชิงลบเกี่ยวกับการทำแท้ง ผลเสียที่เกิดขึ้นต่อการดำเนินชีวิตของฝ่ายหญิงผู้เลือกจะยุติการตั้งครรภ์นั้น เช่น การมีสุขภาพจิตย่ำแย่ ฝันร้าย ร่างกายไม่แข็งแรง มีลูกยาก ก็มีได้เป็นเรื่องที่แปลกหรือผิดธรรมชาติแต่อย่างใด เนื่องจากปัญหาระยะยาวที่เกิดจากการทำแท้ง ได้แก่ ด้านสุขภาพ อาจทำให้มีบุตรยากขึ้น สภาพร่างกายที่แย่งและเจ็บป่วยง่าย ด้านจิตใจ มีภาวะความคิดทางอารมณ์เชิงลบ เช่น ฝันร้าย เป็นทุกข์ เสียหาย เสียใจ ซึมเศร้า และจะทวีความรุนแรงขึ้น เป็นเรื่องที่มักพบในคนไข้หลังจากการทำแท้ง อาจเกิดขึ้นได้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

ประเด็นที่สี่ การทำแท้ง เมื่อมีเหตุที่ต้องกระทำ ควรเป็นการทำแท้งที่ปลอดภัย โดยการปรึกษาทางเลือกสำหรับผู้หญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม เพื่อให้ผู้ประสบปัญหาท้อไม่พร้อมได้ตัดสินใจทางเลือกหลังจากได้ข้อมูลอย่างรอบด้าน เมื่อตัดสินใจยุติการตั้งครรภ์ ผู้ให้บริการจะประเมินข้อบ่งชี้ทางสุขภาพตามกฎหมาย หากเป็นประเด็นสุขภาพจิตพึงมีแพทย์ให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด หลังจากนั้นก็จะเข้าสู่กระบวนการการปรึกษาก่อนการทำแท้ง ตามด้วยการซักประวัติทางการแพทย์และการตรวจร่างกายหรือตรวจทางห้องปฏิบัติการ การทำแท้งด้วยหัตถการทางการแพทย์หรือด้วยยา หลังจากนั้นก็จะเข้าสู่กระบวนการการปรึกษาหลังยุติการตั้งครรภ์ เมื่อได้รับ

บริการทำแท้งเป็นที่เรียบบ่อยก็จะกลับมาสถานบริการอีกครั้งเพื่อติดตามดูแลหลังให้บริการ ดูแลภาวะแทรกซ้อนและคุมกำเนิดเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อมที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

บทสรุป

การทำแท้งเกิดขึ้นจากการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ของผู้หญิงก่อนวัยอันควร หรือในสภาวะสังคมที่ไม่พร้อมจะมีบุตร ซึ่งท้ายที่สุดแล้วเมื่อต้องถกเถียงถึงคำว่า การทำแท้ง ทศนะทางศีลและกฎหมายก็ไม่อาจลงรอยกันได้ แน่แน่นอนว่า ทางศีลธรรมคัดค้านอย่างเห็นได้ชัดกับการทำแท้งและถือว่า เป็นปาณาติบาต โดยปราศจากข้อถกเถียงใด ๆ หากว่ากันตามแนวคิดนี้ การตั้งครรภ์ไม่ว่าอายุครรภ์เพียง 1 วัน หรือ 1 เดือน และไม่ว่าเหตุผลหรือปัจจัยแวดล้อมใดก็ตาม หญิงผู้ตั้งท้องและแพทย์ผู้ให้บริการทำแท้งถือเป็นผู้ทำปาณาติบาตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยใช้องค์ประกอบของปาณาติบาตเป็นเกณฑ์พิจารณา ส่วนทศนะทางกฎหมายไม่เป็นเช่นนั้น กฎหมายเลือกที่จะให้สิทธิของหญิงตั้งครรภ์เป็นผู้เลือกกว่า จะตั้งท้องต่อหรือยุติไว้ ก่อนที่ครรภ์จะอายุครบ 20 สัปดาห์ ซึ่งเป็นช่วงที่ทารกยังไม่มีความรู้สึกใด ๆ การทำแท้งโดยสถานพยาบาลหรือแพทย์จึงถูกต้องด้วยกฎหมาย แต่หากล่าช้ากว่า 20 สัปดาห์ สิทธิในการมีชีวิตจะตกเป็นของทารกในท้องทันที ซึ่งแน่นอนว่า ทศนะทั้ง 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายศีลธรรมและฝ่ายกฎหมาย ยังไม่มีจุดที่ลงตัวต่อกันและกัน ปัจจุบันต้องยอมรับในเรื่องการทำแท้งว่า เป็นสิทธิที่สตรีพึงจะได้รับอย่างถูกต้องและปลอดภัย ซึ่งหากต้องมีการทำแท้งก็ควรเป็นการทำแท้งที่ปลอดภัยแบบองค์รวม โดยการให้คำปรึกษาและรับบริการจากแพทย์เฉพาะทางเพื่อเป็นการส่งเสริมสิทธิในเนื้อตัวและร่างกายของสตรีรวมถึงทำให้ทางเลือกที่มีอยู่นั้นตั้งอยู่บนความปลอดภัยและถูกกฎหมาย แต่การจะตัดสินว่า อะไร คือ จุดกึ่งกลางระหว่างศีลธรรมกับกฎหมาย ยังเป็นเรื่องที่น่าท้าทายสำหรับแวดวงวิชาการที่ควรถกเถียงกันต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- ไกล่รุ่ง ภู่ออนโสสม และธัญชนีย์ ศรีสมาน. (2563). อำนาจของผู้หญิง: การท้าทายความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับแนวคิดปีตาธิปไตยในนวนิยายสมัยใหม่. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 6 (1), 43-61.
- จรวยพร เหมรังษี. (2564). กฎหมายการทำแท้งกับจริยธรรมในสังคมไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*. 6 (11), 483-498.

- ชฎาภรณ์ วัฒนวิไล. (2558). *การพยาบาลสตรีที่มีภาวะฉุกเฉินในระยะตั้งครรภ์และคลอด*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปกรณ มณีปกรณ. (2555). *ทฤษฎีอาชญาวิทยา*. กรุงเทพมหานคร: เอ็ม.ที.เพรส.
- ประเวศ อินทองปาน. (2548). พุทธศาสนากับจริยศาสตร์ประยุกต์: การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องพุทธศาสนากับการทำแท้ง. ใน *รวมผลงานวิจัยของคณาจารย์ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, หน้า 48-75. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). *ทำแท้ง: ตัดสินอย่างไร? ชีวิตเริ่มต้นเมื่อไหร่ การทำแท้งในทัศนะของพระพุทธศาสนา*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมมิก.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*, พิมพ์ครั้งที่ 34. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหากการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พุทธศักราช 2559. (31 มีนาคม 2559). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 133 ตอนที่ 30 ก*. หน้า 1-11.
- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พุทธศักราช 2564. (6 กุมภาพันธ์ 2564). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 138 ตอนที่ 10 ก*. หน้า 1-3.
- พระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ 1 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พุทธศักราช 2535. (8 เมษายน 2535). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 169 ตอนที่ 42*. หน้า 1-306.
- พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พุทธศักราช 2499. (15 พฤศจิกายน 2499). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 73 ตอนที่ 95 (พิเศษ)*. หน้า 1-114.
- ไพฑูรย์ สอนมะไฟ และอุทัย สติมัน. (2560). การทำแท้ง: วิถีชีวิตของพุทธจริยธรรมในสังคมไทย. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*. 1 (3), 155-168.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 1, 12, 15*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2552). *สมนุตปาสาทิกา นาม วินยภูฏกถา (ปฐโม ภาค)*, พิมพ์ครั้งที่ 12. นครปฐม: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

- _____. (2557). พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหาจุฬาราชวิทยาลัย เล่ม 15, 68, พิมพ์ครั้งที่ 9. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- วิสูตร พงศิริไพบูลย์. (2551). แพทย์ยุติการตั้งครรภ์ (ทำแท้ง) ให้อภัยแก่หญิงภายใต้เงื่อนไขที่แพทยสมาคมกำหนด: กฎเกณฑ์ทันยุค ที่แพทย์ไทยทุกคนต้องรู้. วารสารเวชบันทึกศิริราช. 1 (2), 114-123.